

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Eduskunta ja ministeriöt

Yleiset huomiot esityksestä

Lobbarirekisterin tarkoituksena on päätöksenteon läpinäkyvyyden parantaminen, epäasiallisen vaikuttamisen torjunta sekä kansalaisten luottamuksen vahvistaminen. Bioenergia ry tukee näitä tavoitteita ja toivoo rekisterin vähentävän myös lobbaukseen liittyviä väärinkäsityksiä kansalaisten keskuudessa.

Bioenergia ry on yli kolmensadan jäsenorganisaation ja henkilöjäsenen edunvalvoja. Kun EU ja Suomi etenevät kohti hiilineutraaliutta, haluamme kehittää bioenergia-alaa niin, että Suomessa on maailman parhaat edellytykset tuottaa biomassaan perustuvia kestäviä ja jopa hiilinegatiivisia tuotteita. Tavoittelemme toiminnassa mahdollisimman korkeaa jalostusarvoa sekä vientiä ja tuemme energiaomavaraisuutta, energian toimitus- ja huoltovarmuutta, työllisyyttä ja aluetaloutta. Toimimme yhdessä jäsentemme kanssa osana bio- ja kiertotaloutta, jossa energiaa otetaan talteen sivuvirroista samalla huomioiden monimuotoisuus metsissä ja pelloilla. Edunvalvonnassamme pyrimme tuomaan päätöksentekijöiden tietoon alan yhteisen näkökulman ja uskomme sen parantavan päätöksenteon laatua Suomessa. Päätöksentekijät vastaavat itse johtopäätöksistä.

Esityksen mukaan julkaisemalla ajantasaista tietoa lobbauksesta voidaan osoittaa lobbauksen olevan keskeinen ja tärkeä osa demokraattista järjestelmää. Bioenergia ry toteaa, että rekisterin avulla pitäisi pyrkiä aikaansaamaan yhtenäiselle alustalle tietoa, josta voidaan tuottaa yhteiskunnallisesta

vaikuttamisesta kokoavia ja kattavia analyysyjä. Rekisterin ei tulisi pyrkiä toistamaan sellaista informaatiota ja raportointia, jota useimmat järjestöt jo muutenkin avoimesti tarjoavat esimerkiksi verkkosivujensa, yhdistysrekisterin tai viestintänsä kautta (esimerkiksi tiedotteet).

On hyvä, että tietojen saaminen avoimuusrekisteristä on maksutonta. Avoimuusrekisteristä ei tulisi kuitenkaan samalla periä käyttömaksuja rekisteriin raportoivilta organisaatioilta.

Bioenergia ry toteaa, että §1-§2 mukaisen avoimuusrekisterin ja ilmoitusvelvollisuuden tulee koskea tasapuolisesti kaikkia vaikuttamistoimintaa tekeviä oikeushenkilöitä ja yksityisiä elinkeinonharjoittajia, joita ei ole mainittu §3:n poikkeuksissa. Eduskunta ja ministeriöt ovat lobbauksen keskeisimmät kohteet Suomessa (lähde: Hirvola et al. 2021), joten ensi vaiheessa rekisteri tulisi keskittää niihin vaikuttamiseen.

§3 poikkeuksissa mainitut ”tavanomainen asiointi viranomaisissa” ja ”satunnainen ja pienimuotoinen vaikuttamistoiminta” ovat käsitteinä tulkinnanvaraisia ja epäselviä (vrt. myös kommenttimme alla) ja tuottavat rekisteriin siten hyvin epäyhtenäistä materiaalia eri ilmoitusvelvollisilta. Sivun 79 perustelujen mukaan ”Satunnaisella vaikuttamistoiminnalla tarkoitetaan sitä, että yksityinen elinkeinonharjoittaja tai oikeushenkilön edustaja on aika ajoin ja sattumanvaraisesti yhteydessä 2 §:ssä mainittuihin vaikuttamistoiminnan kohteisiin. Ajoittainen ja sattumanvarainen yhteydenpito on luonteeltaan kertaluonteista, eikä se siten ole jatkuvaa tai usein toistuvaa. Ajoittaiseksi ja sattumanvaraiseksi yhteydenpidoksi voidaan katsoa muutaman kerran vuodessa tai harvemmin tapahtuva yhteydenpito johonkin 2 §:ssä mainittuun vaikuttamistoiminnan kohteeseen...”. Bioenergia ry näkemyksen mukaan laissa tulisi selkeämmin määritellä miten satunnainen vaikuttamistoiminta eroaa säännöllisestä vaikuttamistoiminnasta tai jättää poikkeus kokonaan pois.

Esityksen 4 § mukaan avoimuusrekisteri sisältää ”perustietojen lisäksi ilmoitusvelvollisten 2 §:n 2 momentin mukaista vaikuttamistoimintaa koskevat tiedot ja vaikuttamistoiminnan neuvontaa koskevat tiedot seuraavasti: 1) vaikuttamistoimintaa koskevista tiedoista yhteydenpidon kohteet, aiheet ja pääasialliset yhteydenpitotavat;... 3) arvio edellisen kalenterivuoden aikana vaikuttamistoimintaan käytetyistä resursseista (taloudelliset tiedot).”

Bioenergia ry toteaa, että lain hengen, toimivuuden ja toimijoille koituvien hallinnollisten kustannusten oikeasuhtaisuuden kannalta kohdassa 1 tarkoitetun ”yhteydenpidon” määritelmä on keskeinen. Perustelumuiiston sivulla 83 yhteydenpidoksi määritellään mm. ”sähköposti tai muu kirjeenvaihto, verkkotapaaminen, tapaaminen tai vierailu, puhelinsoitto, muut yhteydenpitotavat”.

Bioenergia ry korostaa, että ”yhteydenpidoksi” ei tule tulkita:

- tavanomaista viestintää, kuten sähköpostia, kirjeitä ja uutiskirjeitä

- tavanomaista tiedonhankintaa, kuten viranomaisille kohdistettuja tiedonhankintaan pyrkiviä lyhyitä puhelinkeskusteluita tai esimerkiksi puhujapyyntöjä
- julkisia tapaamisia seminaareissa tai julkisia viestintätilanteita, kuten esitelmiä, tai julkisten tilaisuuksien järjestelyitä

Yhteydenpidon tulkintaa on selvennetty s. 73 säädoskohtaisissa perusteluissa, mutta ei itse lakitekstissä. ”Yhteydenpidoksi” pitää tulkita ainoastaan erilaiset yksityiset tapaamiset, etätapaamiset tai senluonteiset yksityiset viestintätilanteet, joissa ilmoitusvelvollinen aktiivisesti ja audiovisuaalisesti esittelee materiaalia ja yhteydenpidon kohde on aidosti läsnä. Siksi ehdotamme lakitekstiin lisättäväksi ainakin ”1) vaikuttamistoimintaa koskevista tiedoista yksityisen yhteydenpidon kohteet, aiheet ja pääasialliset yhteydenpitotavat pois lukien tavanomainen viestintä, tiedonhankinta ja julkinen yhteydenpito”

Toteamme myös, että kohdassa 3 viitattu ”vaikuttamistoimintaan käytetyt resurssit” on epäselvä muotoilu, sillä edunvalvontaa harjoittavilla organisaatioilla on myös paljon muuta toimintaa ja näiden resurssien erottelu on hankalaa, tulkinnanvaraista (ja johtaisi siksi vertailukelvottomaan materiaaliin) ja vaatisi täysin uusia järjestelyjä. Bioenergia ry:n tapauksessa yhdistys tekee myös mm. maksullisia julkaisuja, tuottaa jäsenpalveluja, kuten kokouksia, webinaareja ja uutiskirjeitä, ja järjestää maksullisia tapahtumia, jotka eivät ole suoranaista ”vaikuttamistoimintaa”. Perustelumuioston sivulla 83 on todettu: ”Ei ole kuitenkaan tarkoituksena, että rekisteriin ilmoitettaisiin taloudellisia tietoja sellaisella tarkkuudella, joka esimerkiksi edellyttäisi laajaa talousseurantaa tai tiliöintejä ilmoitusvelvollisilta.” Siksi olisi lain toimeenpanon kannalta selkeämpää ja yksiselitteisempää, jos vaatimuksena olisi yksinkertaisesti ”3) arvio ilmoitusvelvollisen edellisen kalenterivuoden taloudellisista resursseista.”

Laurikka Harri
Bioenergia ry